

pontból nagyon tanulságos pl. a 1870-es évek *Magyar Tanügy-ét*, a Néptanítók Lapja 70, a Magyar Pedagógia 45 éve némelyik szakaszát tanulmányozni.

Az ilyen összeállításnak ugyanúgy, mint valami lexikonnak, lényeges követelménye, hogy ne adjon értékelést, tehát még a tárgyra vonatkozóan is őrizze meg a pártatlanságot, ennek a színét is. Mellőzni kellett volna tehát minden értékelést (pl. 16. és kivált 36.); az érték — egyes folyóiratoké és egész időszaki sajtónké — majd az ez alapon induló részletes feldolgozásból derülhet ki. Egyelőre jó óvatosnak lennünk a magasztalásban, amint tartózkodónak kell a kedvezőtlen vélemény hirtelen felmondásától is. Örülnünk lehet a lapok nagy számából kitetsző buzgóságnak, de ha megnézzük, hol mindenütt jelentek meg szaklapjaink és felújul bennünk régi keserűségünk a miatt, hogy a sok lap milyen szétszóródást jelentett, meg gyakori bosszúságunk a miatt, hogy apró-cseprő lapok mennyire zavarták tiszta fogalmak kialakulását és a magyar nevelői tudatosság közössé válását, akkor — őszintén szólva — nem nagy öröm ma sem, hogy 69 folyóirat osztja meg a nevelésről szakszerűen olvasni kívánó magyarokat.

A. 43—141. oldalon levő részletes felsorolás a kötet igazi tartalma és értéke. A szerzők tudják vagy gyanítják, hogy először ismeretlenül lappanghat még egy és más, kivált az elcsatolt területek feledésbe menő emlékei között. Remélhetően megmondják az olvasók, ha hiányt találnak. Nem találtam a sorozatban ezeket: a mai *Egyetemi Hírlap* (Budapest), a XIX. sz. végén élt *Egyetemi Lapok* (Kolozsvár), az előbb *Prepák Lapja*, azután *A Jövő Útja* c. lapja a nagykorösi tanítóképzőintézet ifjúságának, *Iskola és Élet* (a Népoktatási Szemle folytatása) és a *Közműveltség* (Bp., 1914, Waldapfel János; egyetlen testes kötetét több nem követte.)

Egyik megjegyzésem sem óhajtja csökkenteni a szerzők harmadfél éves fáradozásának nagy érdemét, a kezünkbe adott becses segédeszköz értékét s az elismerést azok iránt, akik e munka élvezését és a kötet megjelenését lehetővé tették.

i. s.

Masszi Ferenc, Bevezetés a középiskolai nevelésbe. Pécs, 1936. 178. 1. (A szerző kiadása.)

Masszi Ferenc érdekes és régen várt kis kézikönyvet adott a tanárság kezébe. A cím ugyan keveset mond, de az érdekességet az egyes fejezetcímek már inkább engedik látni. Tizenhárom éves tanári működésének elméleti és gyakorlati tapasztalatait nyújtja segítő társaként tanártársainak, talán nem is azért, hogy őket minden áron oktassa, vagy mély elmélettel esetleg mélyebb tudásúvá tegye, hanem azért, hogy az érdeklődést, a pedagógia iránt való szeretetet felébressze. De nézzük inkább magát a könyvet. Először is a középiskola célját és feladatát állapítja meg. *A célt a törvény világosan adja. Igaz, hogy ezt a diákember még ritkán tudja kellőképpen értékelni, de „arra törekedhetünk, hogy a tanuló minden munkájának eredményében lássa a haladást és a jövő számára értékes hasznot.”* Ennek fokozott hangsúlyozása nagy jelentőségű. A nevelés feladata „nem lehet más, mint a célt gyakorlatilag megvalósítani.” A cél elérésének, vagyis a feladat megoldásának akadályait a túlterhelésben („... mindenféle nevelőcélzatú törekvésnek megvan a maga határa”) és az egyéni lehetőségekben látja. Éppen ezért tartja szükségesnek azt, hogy a tanári karban meglegyen a harmónia. De bármilyen legyen is a tanári kar, „a nevelés eredményét elsősorban a nevelt egyéni adottságai határozzák meg.” Vázlatosan tárja fel az életműködés első pillanatától a tanuló egyéniségének fejlődését. Éppen a tanuló egyénisége fejlődésének irányításába kapcsolódik bele a középiskola és, „ha a kö-

zépiskolában intonált élet nem olvad bele a Teremtő által megszabott fejlődés folyamába, akkor az iskola gyakorlatilag öncélúvá válik.“ Megállapítja, hogy „a gyermek- és ifjúságtanulmány a tanárképzésnek még ma is elhanyagolt területe, pedig a kész tanár számára is egész életre szóló feladat.“

A tanuló éppen a legkritikusabb éveit tölti a középiskolában. Erre az időre három fejlődési kor esik: a gyermekkor vége (I.—III. osztály), a serdülés kora (V.—VI. o.), és az ifjúkor eleje (VII.—VIII. o.) A továbbiakban tehát ezekkel a fejlődési korokkal foglalkozik és seholsem mulasztja el kidomborítását annak, hogy a tanár milyen módon kapcsolódhat be a helyes irányításba. A következőkben a középiskola helyét és szerepét keresi az egész nevelésben és vizsgálja, hogy a középiskolai nevelés milyen kapcsolatban áll az egyidejű más nevelőhatásokkal és az étellel. Összefoglalja a nevelés eszközeit, majd a nevelő helyzetével foglalkozik. A nevelő tanárnak „el kell fogadnia egy meghatározott szervezethez, bele kell élnie magát egy meghatározott ételszemléletbe és ezt oly mértékben kell magába olvasztani, hogy minden körülmények között mint sajátját, a felelősség érzésével tudja továbbjuttatni a nevelőjéhez.“ „A nevelthez pedig szolgálatkészséggel, megértéssel, az önmegtagadás lelkiületével kell lennie.“

A középiskolai nevelésnek és oktatásnak általános követelményei: „a tanuló kötelességei Isten, haza és önmaga iránt.“ Különleges követelményei: „a tanuló általános műveltsége, a főiskolai tanulmányokhoz szükséges szellemi képesség és a hivatásérzet kialakulása.“ A követelményeknek a nevelő, oktató és önképző középiskola igyekezik eleget tenni. „A tanár oktatással segíti a tanulót abban a törekvésben, hogy a mai fogalmak szerint, önmagát kifejlessze, kiművelje.“ Részletesen foglalkozik az oktatás fogalmával, módjával. Nem tartja elégségesnek azt, hogy a tanítás módszere megfeleljen az osztály átlagának, hanem szükséges, hogy az osztály egyes tanulóinak képességeit is fejlessze. Ezt elérhetjük, „ha az osztálynak problémákat tudunk adni, illetőleg, ha úgy tudjuk beállítani az osztályba az elvégzendő feladatot, hogy ahhoz minden tanuló problémászerűen nyuljon hozzá.“ Böven tárgyalja a problémaadás lehetőségeit, azok megoldását, a házi feladatok kérdését, a feleltetést, szóval mindazokat a kérdéseket, amelyek ezen a téren a középiskola életében felmerülnek.

Utolsó két fejezete az oktatás és nevelés gyakorlatához fűz megjegyzéseket. Itt csak azokat a kérdéseket kívánja említeni, „amelyek rendszeresen hozzátartoznak az oktatás technikájához“. Ezek: a tanmenet, óratervek, fegyelmezés, az osztályozás, a tankönyv stb. A nevelő középiskolában azzal is számot kell vetni, „hogy vannak tanítványaink, akiknél a családi élet irányító hatása korrekatívumokra szorul. Ezek számára kívánatos volna az iskolában olyan tanuló-olvasó szoba, ahol egy kis békét, lelki-teszt melegséget találhatnak. Jó szolgálatot tenne ez a helyiség azokban az iskolákban is, ahol sok a bejáró tanuló“. Általában szükséges az, hogy a középiskola a rossz környezethatásokat csökkentse, ellensúlyozza. — Masszi Ferenc könyvének minden betűjét áthatja a lángoló szeretet, minden oldal tanulságos volta mellett élvezetes olvasmány is.

Masznyik Lajos.

Borbély András: Gondolatok az érzelmi élet nevelése köréből. (A M. Kir. Tisza István Tudományegyetem Pedagógiai Szemináriuma és Pszichológiai Intézete). Kisújszállás 1936. 76 l.

Ennek a munkának egyik legfőbb érdeme az, hogy bátran hozzányult a nevelés-